

Cyrlometodějská
teologická fakulta

Univerzita Palackého v Olomouci

Katedra komunikačních studií CMTF

Obor: Etika a kultura v mediální komunikaci

**Z vrahů oběti. Pátrání po donátorce.
Příběh pomníku U Kalicha v Kutné Hoře**
teoretická část bakalářského projektu

Autor:

Monika Pravdová

Vedoucí práce:

doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D

Rok:

2023

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci, dne 9. 4. 2023

Monika Pravdová, v. r.

Obsah

Úvod	7
Poděkování	9
1 Co předcházelo vzniku pomníku U Kalicha	11
1.1 Husité byli zaživa metáni do svatomartinských šachet	11
1.2 Předpokládaná podoba dolů u kostela sv. Martina	12
2 Původní památník U Kalicha vznikl v roce 1902	13
2.1 Pomník byl postaven na vyvýšenině po středověkém dolování	13
2.2 Nápis na původním pomníku byl nepřesný, později byl opraven	14
2.3 Pomník byl nemovitou kulturní památkou, chátral, zanikl.	14
3 Historie vzniku současného pomníku U Kalicha	16
3.1 Autorem současného pomníku z roku 1988 je Josef Pospíšil.....	16
3.2 Text na pomníku považují historici za zavádějící, z vrahů udělal oběti. Text na pomník byl předem daný	17
4 Dokumenty z archivu úřadu přinášejí nové informace	18
4.1 Autor pomníku upozornil, že možná existoval ještě jiný záměr	18
4.2 Nový objev k historii pomníku U Kalicha	18
4.3 Projekt nebyl v pětiletém plánu a na paní donátorku zapomněli.....	19
4.4 Byl pomník skutečně financován z daru paní Bělovské?	20
5 Pátrání po donátorce pomníku	22
5.1 Matriky a hřbitovy v Kutné Hoře a Praze jméno Anny Bělské neevidují.....	22
5.2 Obvodní soud pro Prahu 7 neúspěšnost pátrání objasnil	22
5.3 Na paní Bělovskou si obyvatelka domu ve Veletržní ulici ještě vzpomíná	22
5.4 Paní Anna Bělovská nebyla kutnohorskou rodačkou, ale pocházela z Borovan	23
5.5 Manželem paní Anny Pelikánové byl rodák z Malína u Kutné Hory Vladimír Bělovský ..	23
5.5.1 Prof. Ing. Vladimír Bělovský.....	24
5.5.2 Další střípky ze života Anny Bělovské, rozené Pelikánové	25
5.6 Místo posledního odpočinku paní Anny Bělovské.....	26
6 Etické konflikty v příběhu pomníku U Kalicha	27
6.1 Potter box	27
6.1.1 Empirická definice problému – morální dilema	27
6.1.2 Identifikace hodnot.....	28
6.1.3 Etické principy	29
6.1.4 Loajality.....	29
6.2 Nápisová deska pomníku oslavuje vrahy místo obětí.....	30
6.3 Četnost výskytu přepisování dějin pomocí nápisových desek pomníku v ANOPRESS	31
6.4 Jaké jsou možnosti nápravy dezinformace?	32
Závěr	34

Mediální výstup.....	36
Přílohy	37
.....	40
.....	43
.....	44
Anotace.....	45
Abstract.....	46
Bibliografie:	47
Další zdroje:.....	47

Úvod

Tento bakalářský projekt pojednává o proměnách památníku U Kalicha v Kutné Hoře od roku 1902 až do současnosti. Navazuje na semestrální práci v tematickém bloku A – Dějiny a střety kultur, vedeném doc. Tomášem Parmou Ph.D. et Ph.D.

Pomník má připomínat dramatické události z let 1419 až 1421 v Kutné Hoře, kdy kutnohorští havíři popravovali zajaté příznivce učení reformního katolického kněze Mistra Jana Husa krutým způsobem, za živa je házeli do svatomartinských dolů.

Mým cílem bylo získat informace o původním pomníku z roku 1902, který, ačkoli byl nemovitou kulturní památkou, byl zničen. Na jeho místě v malém parčíku mezi ulicemi Domažlickou a Malešovskou, byl v roce 1988 postaven nový památník. Nápis na něm však historici a badatelé považují za zavádějící. Proč? Kdo měl zájem změnit historii a z viníků ukrutností učinit hrdiny? Pomník navíc ukrývá ještě další zapomenutý příběh z nedávné minulosti, vázaný k novodobým dějinám. Nejprve se však zaměřím přímo na pomník, jehož nápisová deska převrací dějiny naruby, z vrahů dělá oběti. Je důkazem toho, že k šíření dezinformací a propagandě je možné zneužít nejen tištěných médií, rozhlasu a televize, ale i pomníků.

První kapitola připomíná historické souvislosti a také pravděpodobnou podobu martinských dolů v Kutné Hoře. Druhá kapitola se zaměřuje na historii vzniku původního pomníku a proměnu nápisů, které nesl. Ačkoli byl nemovitou kulturní památkou, chátral, v 70. letech čelil vandalům i postupující výstavbě rodinných domů. Zanikl.

Třetí kapitola popisuje historii vzniku současného pomníku U Kalicha. Vznikl v roce 1988 dílem akademického sochaře a restaurátora Josefa Pospíšila. Při rozhovoru s autorem pomníku jsem získala autentické zatím nepublikované informace a fotografie. Josef Pospíšil se také zmínil o tom, že v době, kdy dostal nabídku na vytvoření návrhu pomníku, daný prostor byl již částečně upraven. Jakoby někdo zahájil projekt a dílo přerušil. Důkaz o tom, že skutečně existoval ještě jiný záměr na obnovu památníku a přilehlého parku, jsem objevila až v dokumentaci uložené v archivu stavebního úřadu MěÚ Kutná Hora. Podle Bc. Josefa Kremly, historika a archiváře Českého muzea stříbra v Kutné Hoře, a Ing. Martina Bartoše, CSc., autora řady publikací z historie Kutnohorska, který se pomníku U Kalicha věnoval, se mi podařilo najít chybějící dokumentaci, kterou neměli historici a badatelé zatím k dispozici.

Ve čtvrté kapitole jsou uvedeny informace z historiky zatím neprozkoumaných dokumentů z archivu stavebního úřadu. Otevírají příběh donátorky pomníku, ženy, která tehdejšímu československému státu – MěNV v Kutné Hoře – odkázala částku

přesahující 220 tisíc korun československých na opravu památky v Kutné Hoře. Podle usnesení tehdejší rady MěNV měly být peníze využity na obnovu památného místa U Kalicha a tam měla mít i pamětní destičku.

Pátá kapitola popisuje postup pátrání po ženě, která městu Kutné Hoře odkázala velký obnos peněz na obnovu pomníku, a přesto byla zapomenuta. Jak se mi podařilo vypátrat, v úředních dokumentech z tehdejšího MěNV byly chybně uvedeny její jméno i místo narození. Proto mé pátrání bylo zpočátku neúspěšné. Když nebyla kutnohorskou rodačkou, proč tak velké jmění odkázala právě tomuto městu? I na tuto otázku se mi zřejmě podařilo najít odpověď.

Součástí této práce jsou další návrhy na pomník od Josefa Pospíšila, které nebyly vybrány k realizaci a další písemné dokumenty z archivu stavebního úřadu, které podle historiků přinášejí nové informace k historii pomníku. Mou semestrální práci s názvem Proměny pomníku U Kalicha v Kutné Hoře, nově objevené dokumenty, vydalo Nakladatelství Kuttna. Právě tato semestrální práce byla základem k bakalářskému projektu, jehož cílem je upozornit na nesrovnalosti v nápisové desce a připomenout ženu, která věnovala v té době tak velké finanční prostředky na obnovu kutnohorských památek.

Poděkování

Cenné informace k historickým událostem a proměnám pomníku U Kalicha mi poskytl Bc. Josef Kremla, historik a archivář Českého muzea stříbra. Autentické zatím nepublikované dokumenty a další návrhy památníku jsem získala od autora současného pomníku, akademického sochaře a restaurátora Josefa Pospíšila z Kutné Hory. Podnětné informace jsem se dozvěděla od Ing. Martina Bartoše, CSc., autora řady publikací z historie Kutnohorska, z kterých jsem při své práci také čerpala.

Zapsala jsem se jako badatelka do knihovny Českého muzea stříbra v Kutné Hoře, kde mi knihovnice Eva Entlerová, BBus (Hons), poskytla potřebné studijní materiály. Na otázky týkající se možné podoby svatomartinských dolů mi poskytla informace Mgr. Jolana Šanderová, vedoucí báňsko-historického oddělení České geologické služby Kutná Hora.

Při hledání informací mi byli nápomocni Jana Lebedová, pracovnice Státního okresního archivu v Kutné Hoře, a také PhDr. Lukáš Provaz, kronikář města a vedoucí redaktor Krásného města. Publikace s danou tematikou jsem si zapůjčila z Městské knihovny v Kutné Hoře. Po dokumentech a informacích k pomníkům jsem pátrala na odboru památkové péče, školství a kultury, odboru správy a majetku a také stavebním odboru Městského úřadu Kutná Hora. Právě z archivu stavebního úřadu jsem získala písemné dokumenty a projekty, které podle slov Bc. Josefa Kremly a Ing. Martina Bartoše, CSc. dokládají historikům zatím neznámé skutečnosti k historii pomníku U Kalicha.

Děkuji všem, kteří mi pomohli při získání podkladů k pomníku U Kalicha. Děkuji za spolupráci při pátrání po donátorce pomníku Janě Lebedové ze Státního okresního archivu v Kutné Hoře, JUDr. Ivě Kaňákové, místopředsedkyni Obvodního soudu pro Prahu 7, PhDr. Josefu Nožičkovi a Mgr. Jindřišce Mošanské ze Státního oblastního archivu v Třeboni, Státního okresního archivu Písek, Mgr. Zoře Damové z Archivu hl. města Prahy, oddělení fondů městských podniků, institucí a fyzických osob, Mgr. Ladislavu Hlouškovi, vedoucímu Státního okresního archivu Pardubice, pracovnícím Úřadu městské části Praha 7, Mgr. Marku Lašťovkovi, vedoucímu oddělení fondů novodobé správy odboru Archivu hl. města Prahy, RNDr. Janu Škodovi, archiváři-specialistovi z oddělení fondů městské správy do r. 1945 Archivu hl. města Prahy, PhDr. Lence Neřoldové, vedoucí oddělení Státního okresního archivu Kolín. Děkuji Ivaně Dolejškové, starostce obce Borovany do roku 2022 a všem dalším, kteří mi pomohli se skládáním střípků z historie života paní Anny Bělovské a jejího manžela profesora Ing. Vladimíra Bělovského.

Děkuji doc. Tomáši Parmovi Ph.D. et Ph.D. za vedení teoretické práce a doc. MgA. Janu Motalovi, Ph.D., za konzultaci při případové studii, etickém rozboru. Děkuji Mgr. Veronice Müllerové za vedení multimediálního praktického výstupu bakalářského projektu a Mgr. Michaele Veteškové za vedení rozhlasového podcastu k semestrální práci, který jsem využila jako podklad pro bakalářský projekt.

1 Co předcházelo vzniku pomníku U Kalicha

1.1 Husité byli zaživa metáni do svatomartinských šachet

Památník u Kalicha je připomínkou dramatických událostí z let 1419 až 1421, kdy především kutnohorští havíři chytali husity a jejich příznivce a zaživa je házeli do dolů na svatomartinské stráni. Kutná Hora byla jedním z center a symbolů odporu proti husitství.

„Kutná Hora v 15. století byla město katolické, a to tak, že tvrdě katolické a z velké části národnostně německé. To proto, že dolování, hutnění stříbra, ražba mincí byly složité technologie a ty ovládali Němci,“ uvedl Josef Kremla a doplnil, že královský rychtář v Kutné Hoře Václav z Donína měl tehdy k dispozici silné a vyzbrojené vojsko. *„Dokonce jsou zprávy, že v Kutné Hoře měli i dělo. Pořádali trestné výpravy po širokém okolí Kutné Hory a chytali příznivce učení Mistra Jana Husa,“* konstatoval Josef Kremla.¹

Jiří Kejř popisuje: *„V Kutné Hoře se odehrály nejstrašnější jevy fanatické nenávisti proti husitství, které zastíňují svou hrůzností vše ostatní, cokoli se tehdy událo...“*² Jak uvádí dále, úsilí Kutnohorských „vymýtit kacíře“ byla tak silná, že nabízeli pevně stanovené peněžité odměny každému, kdo jim vydá zajaté kacíře k potrestání. To vedlo k tomu, že byli schytáváni bezbranní lidé a dováženi do Hory, kde byli vydáni k umučení, stětí či svržení za živa do hlubin šachet.³ Husitský kronikář Vavřinec z Březové⁴ uvádí, že do šachet bylo vmeteno zhruba 1600 lidí, příznivců učení Mistra Jana Husa, a Kutná Hora vyplácela za chyceného husitu kopy grošů a za husitského kněze dokonce kop pět. Jan Jelínek uvádí v publikaci Kutná Hora, že tímto krutým způsobem vyhasly životy dokonce 2000 obětí.⁵ Jiří Kejř uvádí: *„Nejspíše je možno důvěřovat údají Vavřincovu, o němž víme, že je zpravidla přesným pramenem.“*⁶

.....
¹ Rozhovor s historikem J. Kremlou vedený u pomníku U Kalicha v Kutné Hoře dne 6. dubna 2021

² KEJŘ, Jiří. *Právní život v husitské Kutné Hoře*. Vyd. 2. Kutná Hora: Kuttna, 2002. ISBN 80-86406-23-7, s. 9

³ KEJŘ, Jiří. *Právní život v husitské Kutné Hoře*. Vyd. 2. Kutná Hora: Kuttna, 2002. ISBN 80-86406-23-7, s. 13

⁴ Vavřinec z Březové se narodil roku 1371 v Březové u Kutné Hory, zemřel asi roku 1437 v Praze. Byl to mistr svobodných umění, kronikář husitské doby, básník, překladatel a autor snáře. [online]. Dostupné z: <https://biblio.hiu.cas.cz/records/62f319-c68c-4463-8218-49eff45c781d>

⁵ JELÍNEK, Jan. *Kutná Hora* (1990) str. 33 „...za chyceného „kacíře“ se platila 1 kopa grošů za laika, po 5 kopách za kněze. Chycení „kacířů“ byli ztýráni a zaživa metáni do šachet. Zejména martinské. Snaha Kutnohorských „vymýtit kacíře“ byla tak silná, že v krátké době se stalo metání chycených obětí do šachet hromadným jevem, provázeným okázalou teatralitou. Prameny uvádějí, že jich bylo takto zahubeno téměř dva tisíce.“

⁶ KEJŘ, Jiří. *Právní život v husitské Kutné Hoře*. Vyd. 2. Kutná Hora: Kuttna, 2002. ISBN 80-86406-23-7, s. 14

1.2 Předpokládaná podoba dolů u kostela sv. Martina

Martinské doly byly součástí grejfského žilného pásma. Na svém vrcholu byly od začátku 14. století zhruba do konce 15. století. Poté podle slov Mgr. Jolany Šanderové se projevovaly pouze marné a zoufalé pokusy o znovuoživení těžby.⁷ Josef Kremla předpokládá, že v době, kdy nešťastníky házeli do šachet, zde těžba byla již ukončena.

Jak připomenula Jolana Šanderová, šachta je úvodní důlní dílo, jáma, která vede kolmo, případně mírným úklonem do země a může mít několik funkcí: dopravní cesta pro horníky, potřebný materiál, hlušinu i vytěženou rudu atd. Tomu také odpovídaly její rozměry, odhadem mohla mít dva krát dva metry, mohla však být i větší, anebo menší. „Předpokládáme, že v té době se s těžbou dostávali až do hloubek přibližně 250 m. Této dosahovali postupně, v součtu několika na sebe navazujících jam o hloubkách od 20 do 50 metrů. To je však jen teorie. Vezměme na vědomí, že podstatné bylo vytěžit co nejvíce s vynaložením co nejmenšího množství práce a prostředků. Záleželo tedy na geologických podmínkách daného ložiska a technických podmínkách,“ popsala Jolana Šanderová pravděpodobnou podobu šachty.⁸

.....
⁷ E-mailová korespondence s Mgr. J. Šanderovou ze dne 1. 4. 2021. J. Šanderová doporučuje k podrobnějším informacím publikaci Kutnohorské dolování, 1. Grejfské žilné pásmo. [online]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/bilek-kutnohorske_dolovani_1G.pdf

⁸ E-mailová korespondence s J. Šanderovou ze dne 4. 5. 2021

2 Původní památník U Kalicha vznikl v roce 1902

2.1 Pomník byl postaven na vyvýšenině po středověkém dolování

Původní památník v Kutné Hoře na památku husitů, jejichž životy vyhasly v hlubinách dolu, vznikl v roce 1902 z iniciativy Viktora Szalatnaye, faráře Českobratrské církve evangelické, snad na náklady kutnohorské obce.⁹ Postaven byl v polích na vyvýšenině, vzniklé při středověkém dolování, v parčíku s výhledem na město. Jak poznamenal Josef Kremla, v těchto místech měla stát havířská osada s kostelíkem sv. Martina. Podle vyjádření Jolany Šanderové se pomník skutečně nachází v okrsku, kde byli husité metáni do šachet. Kde přesně však kostel sv. Martina stál, nebylo podle jejích slov zatím potvrzeno. „Kostel měl být postaven někdy v 15. století mezi skupinou dolů, které už tam v té době dávno fungovaly, a zaniknout na konci 18. století. Je-li v našich mapách zakreslen, je to ve všech případech pouze autorův odhad. Staré mapy šachet, které byly v provozu po roce 1420, neexistují,¹⁰ konstatovala Jolana Šanderová. O nalezení základů kostela sv. Martina při hloubení výkopů pro kanalizaci se zmiňuje článek v Krásném městě z roku 1971. Je v něm uvedeno, že rozrušeny byly základy kostela sv. Martina i několik hrobů okolního hřbitova, a to v lokalitě severozápadně za sportovním areálem tehdy nové sokolovny.¹¹ Další záchranný archeologický výzkum v této lokalitě zajišťovalo kutnohorské pracoviště ARÚ AV ČR, Praha, v. v. i., v roce 2017 při výkopech pro nové rozvody plynovodního potrubí. Archeologové zachytili obdobné situace i pozůstatky horních děl, šachet a hrobové jámy.¹²

Původní pomník U Kalicha z roku 1902
Zdroj: Státní okresní archiv Kutná Hora,
Sbírka fotografií a negativů Kutná Hora, fo-
tografie č. 22

.....
⁹ BARTOŠ, Martin. *Kutnohorský sborník*, Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš – Kuttna (2019). Proměna pomníku U Kalicha, str. 58-60. České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©a [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorskovo-vlastivedny_sbornik_21.pdf

¹⁰ E-mailová korespondence s J. Šanderovou ze dne 4. 5. 2021

¹¹ Krásné město 1971, č. 2. str. 31

¹² VELÍMSKÝ, Filip. *Kostel sv. Martina, jenž slove Nad šachtami*. Krásné město 2/2017, str. 5-7

2.2 Nápis na původním pomníku byl nepřesný, později byl opraven

Martin Bartoš popisuje podobu pomníku: „*Tvořil jej členitý vysoký čtvercový podstavce, na něm byly čtyři kamenné koule, na kterých stál štíhlý vysoký komolý jehlan vrcholící bronzovým pozlaceným kalichem. Kamenná deska na čelní straně jehlanu, vyrobená zřejmě z bílého mramoru, nesla nápis: PAMÁTCE MUČENNÍKŮ KUTNOHORSKÝCH ZA VÁLEK HUSITSKÝCH DO DOLŮ NA MARTINSKÉ STRÁNI VMETENÝCH KATOLÍKŮ I PODOBOJÍ.*“ Podle slov Martina Bartoše budovatelé pomníku pravděpodobně nechtěli provokovat jeho prohusitským zaměřením, a tak do nápisu vložili na straně obětí i katolíky.¹³

Josef Kremla v rozhovoru připomenul, že v době vzniku památníku byla naše země ještě součástí rakousko-uherského mocnářství, a zdůrazňovat, že oběťmi byli husité, zřejmě nebylo v té době vhodné, a proto se do prvního nápisu dostalo „katolíků i podobojí“.¹⁴ Konstatoval také, že v průběhu první poloviny 20. století měl být původní nápis na dnes již zaniklém pomníku opraven na PAMÁTCE KUTNOHORSKÝCH MUČEDNÍKŮ VMETENÝCH ZA HUSITSKÝCH VÁLEK DO DOLŮ NA MARTINSKÉ STRÁNI.¹⁵ „*Bohužel přesné datum této změny se nám zatím nepodařilo dopátrat,*“ podotkl Josef Kremla a zdůraznil, že tento nápis, který pomník nesl, lze považovat za nejpřesnější, nebo respektive takový, které nenese žádné zásadní historické chyby.

2.3 Pomník byl nemovitou kulturní památkou, chátral, zanikl.

Původní pomník v 70. letech čelil vandalům i postupující výstavbě nových rodinných domů. „*Zřejmě při výstavbě byl povalen, zničen. Jeho kamenné části se tu povalovaly ještě několik let,*“ řekl Josef Kremla a dodal, že místní obyvatelé se snažili pomník alespoň provizorně opravit. Jako pravděpodobná doba zániku jsou uvedena 80. léta 20. století. Památkově chráněn byl od 3. 5. 1958 do 1. 1. 1981.¹⁶

Mgr. Šárka Koukalová z Národního památkového ústavu v oznámení o zániku nemovité kulturní památky památníku U Kalicha ze dne 16. 3. 2016 uvedla, že prvky původního pomníku se nedochovaly. Koule z podstavce zanikly a bronzový kalich byl

.....
¹³ V tomto znění je doložen i ve vlastivědném sborníku Kutnohorsko 22 od Martina Bartoše, str. 64. České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©S [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorsko-vlastivedny_sbornik_22.pdf

¹⁴ Rozhovor s historikem Josefem Kremlou veden u pomníku U Kalicha v Kutné Hoře dne 6. dubna 2021

¹⁵ V tomto znění je doložen i ve vlastivědném sborníku Kutnohorsko 22 od Martina Bartoše na str. 64. Kutná Hora (2020). České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©S [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorsko-vlastivedny_sbornik_22.pdf

¹⁶ Památník U Kalicha – Památkový Katalog [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pamatnik-u-kalicha-18169236>. Památník U kalicha – zápis do státního seznamu kulturních památek ze dne 31. 12. 1966, č. NPU-321/21308/2016, Oznámení o zániku KP ze dne 16. 3. 2016.

odcizen. Bronzový pohár se však zachoval. Roku 1980 byl předán do tehdejšího Okresního muzea Kutná Hora. O osm let později se stal součástí novodobého pomníku od akademického sochaře a restaurátora Josefa Pospíšila.

3 Historie vzniku současného pomníku U Kalicha

3.1 Autorem současného pomníku z roku 1988 je Josef Pospíšil

Autorem současné podoby pomníku U Kalicha je akademický sochař a restaurátor Josef Pospíšil z Kutné Hory.

„Nabídku vytvořit nový pomník jsem dostal od tehdejšího odboru kultury MěNV Kutná Hora v roce 1987,“ uvedl Josef Pospíšil, který připravil několik návrhů. „Dostávalo se to stále víc a víc do úsporného stavu. Prostředky byly v omezené míře a museli jsme se vejít do dané částky,“ podotkl a doplnil, že udělal předběžné propočty, kolik by stál kámen, doprava a práce, a s návrhy předstoupil před komisi v Praze.¹⁷

V zápisu z jednání o problematice osazení pylonu památníku ze dne 1. 7. 1986 je uvedeno, že vybraný výtvarný návrh posuzovaly Výtvarná rada Středočeského KNV a odborné komise Díla – podniku ČFVU a byl rozpracován natolik, že převoz pylonu a osazení na místo bude možné realizovat v průběhu srpna 1988. V zápisu ze schůze rady ze dne 22. 9. 1987, uloženém ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře, je uveden jako předpokládaný termín odhalení památníku 28. 10. 1988 u příležitosti 70. výročí založení republiky.

Vítězný návrh, který se dočkal realizace, má podobu hrubě opracovaného pískovcového kvádrů. Na hladké čelní stěně má svislý zářez znázorňující svou strukturou jícen zvířete, jícen svatomartinské šachty. V horní části je zakomponován bronzový kalich, jediný prvek, který se dochoval z původního pomníku z roku 1902.¹⁸ Symbolizuje hustoty padající do nekonečné hlubiny dolu.

**Současný pomník U Kalicha z roku 1988.
Zdroj: vlastní fotografie**

.....
¹⁷ Rozhovor s autorem pomníku Josefem Pospíšilem veden 19. března 2021. V příloze jsou další návrhy pomníku U Kalicha, které předložil komisi k posouzení.

¹⁸ Jelikož se bronzový kalich pokusili odcizit sběrači kovu, autor pomníku po dohodě s odborem památkové péče později nahradil originál odlitkem z umělého kamene. Kalich je uložen na odboru památkové péče. Nápis na pomníku byl původně tvořen vyřezávanými písmeny z barevného kovu. I ta se postupně ztrácela, proto je na pomníku v současné době laminátová deska s patinou bronz.

3.2 Text na pomníku považují historici za zavádějící, z vrahů udělal oběti. Text na pomník byl předem daný

Zatímco výtvarné zpracování pomníku srozumitelně vypovídá o události, kterou má připomínat, nápisová deska mu protiřečí: PAMÁTCE HAVÍŘŮ KUTNOHORSKÝCH UVRŽENÝCH DO MARTINSKÝCH ŠACHET 1419–1421. Místo husitů text připomíná památku havířů, kteří podle historika Josefa Kremly určitě do dolů házení nebyli, naopak byli těmi, kdo se s vidinou finanční odměny účastnili trestných výprav, naháněli husity v širokém okolí a házeli je zaživa do dolů.

Z rozhovoru s Josefem Pospíšilem, autorem pomníku, jsem se dozvěděla, že text na nápisovou desku pomníku byl předem zadán. „*Na návrhu a stylizaci písma se podílel Ing. arch. Miloš Mityška, který doporučil, aby mosazné nápisy provedl pasíř Jan Havlík. Ten je tedy autorem písma, zhotovil také nosnou konzolu kalichu,*“ konstatoval Josef Pospíšil. V písemných dokumentech má zápis o problematice osazení pylonu památníku U Kalicha z 1. 7. 1988 a v něm je uvedeno, že je to **realizace památníku kutnohorským havířům**.¹⁹

Martin Bartoš ve vlastivědném sborníku v článku **Poškozeno opravou** uvádí, že z historického hlediska byl správný nápis na pomníku U Kalicha nahrazen dezinformací.²⁰ „*Myslím, že to nebylo z neznalosti historie těch, kteří o nápisech rozhodovali, respektive je navrhovali. Spíš to odpovídalo nějaké náladě té doby. V době, kdy se nový památník zřizoval, patřili havíři k elitě dělnické třídy, protežované. Nemohli tak být vyličníci na památníku jako vrazi husitů. Takže bylo nutné nápis upravit tak, aby byl ideologický průchodný,*“ konstatoval v rozhovoru Martin Bartoš.²¹

I když historici a badatelé upozorňují, že nápisy na pomníku jsou zavádějící, tento odkaz minulosti přetrval do současnosti.

.....
¹⁹ Zápis jednání o problematice usazení pylonu památníku U Kalicha ze dne 1. 7. 1986 je součástí přílohy.

²⁰ BARTOŠ, Martin. *Vlastivědný sborník Kutnohorsko 21. Proměna pomníku U Kalicha*, str. 58. České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©a [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorsko-vlastivedny_sbornik_21.pdf

²¹ Rozhovor s autorem publikací Ing. Martinem Bartošem, CSc. vedený 15. dubna 2021

4 Dokumenty z archivu úřadu přinášejí nové informace

4.1 Autor pomníku upozornil, že možná existoval ještě jiný záměr

Vedle skic a dalších návrhů na podobu pomníku U Kalicha má Josef Pospíšil také černobílé fotografie, které pořídil na místě při zadání zakázky. Vybavil si také, že když poprvé přišel na místo, kde měl pomník navrhnout a vytvořit, vypadalo to, že s daným prostorem měl už někdo nějaké plány: *„Prostor byl již částečně architektonicky vyřešený, byla tam dlažba, obrubníky, přívod elektriky. Trošku teď lituji, že jsem se nezajímal o to, kdo přede mnou měl tento prostor řešit. Jako by práce utnuli v první třetině,*“ konstatoval Josef Pospíšil a doplnil, že vzhledem k ploše dlažby z kamenných desek bylo zřejmě uvažováno o velkém památníku.

Místo před realizací pomníku.

Zdroj: archiv J. Pospíšila

„Možná neměli dostatek finančních prostředků, nebo to neprošlo schválením. Nevím. Tenkrát jsem se potom nepídil. Na realizaci bylo málo času. Věnoval jsem se tedy naplno přípravě skic a návrhů, abych je mohl předložit komisi. Vše tenkrát procházelo schvalovacím řízením Českého fondu výtvarných umělců,“²² upřesnil Josef Pospíšil.

4.2 Nový objev k historii pomníku U Kalicha

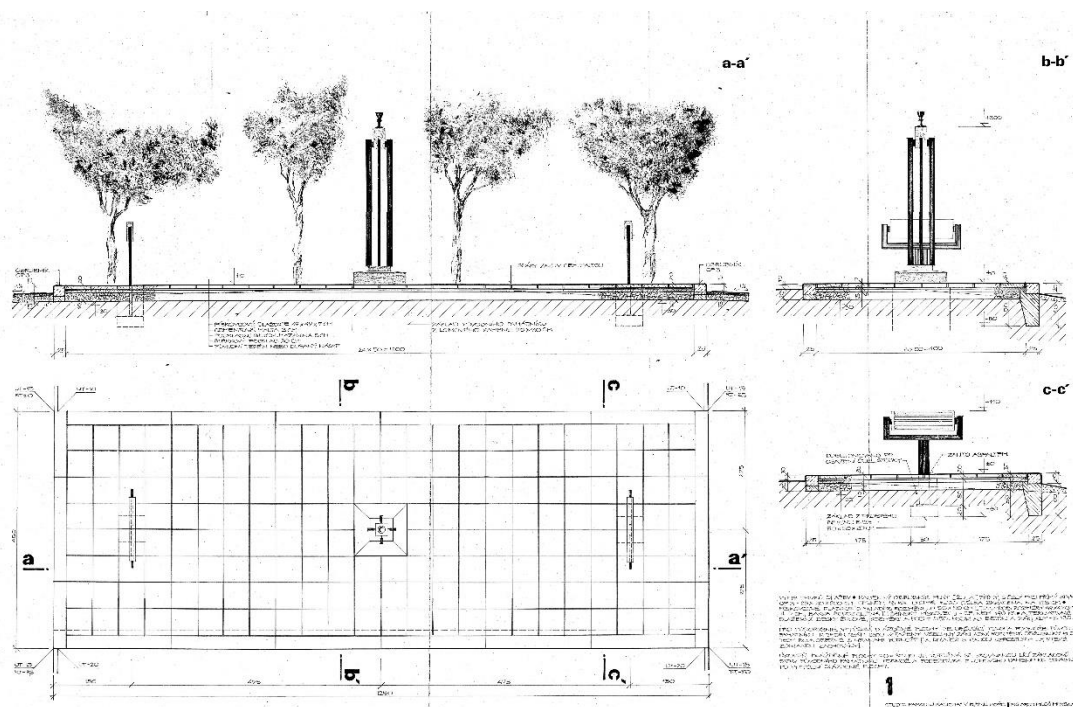
Důkaz o tom, že skutečně existoval ještě jiný záměr na obnovu památníku a přilehlého parku, jsem našla až v dokumentaci uložené v archivu stavebního úřadu. Útlá složka obsahuje písemné materiály a dokumenty z roku 1982 a také projektovou dokumentaci na obnovu památníku U Kalicha, včetně úprav okolního parčíku od Ing. arch. Miloše Mitysky. *„Z mého pohledu se jedná o prakticky nový objev k danému tématu památníku U Kalicha,*“ konstatoval Josef Kremla.²³

Martin Bartoš považuje nově objevené dokumenty přínosné také v tom, že osvětlují proces schvalování výtvarných děl včetně nápisů na pomnících. *„Do značné míry*

²² Rozhovor s autorem současného pomníku, akademickým sochařem a restaurátorem Josefem Pospíšilem vedený 19. března 2021

²³ Schůzka s historikem Josefem Kremlou nad projekty a písemnými dokumenty z archivu stavebního úřadu 15. dubna 2021

do toho mluvily i politické orgány. Ty také schvalovaly i nápisy na pomnících. Je zajímavé, o čemž jsem neměl vůbec tušení, že existovaly další návrhy na podobu pomníku U Kalicha, ať už od autora současného památníku, nebo od jiného. Řekl bych, že tam v současné době stojí ten nejlepší z návrhů," dodal Martin Bartoš.²⁴

Návrh pomníku U Kalicha z roku 1982. Zdroj: archiv stavebního úřadu.

4.3 Projekt nebyl v pětiletém plánu a na paní donátorku zapomněli

Z dokumentace uložené v archivu stavebního úřadu vyplývá, že městský národní výbor dal v roce 1980 pokyn Ing. arch. Miloši Mityskovi, aby formou rozšířené studie vyřešil území U Kalicha.²⁵

Na základě usnesení č. 66 rady městského národního výboru ze dne 23. 3. 1982 kutnohorští radní schválili projektovou dokumentaci na rekonstrukci památného místa a památníku U Kalicha a uložili vedoucímu odboru výstavby zajistit obnovu dle schválené projektové dokumentace. Současně také zajistit, aby v prostoru památníku U Kalicha bylo trvale zveřejněno, že obnova památního místa a památníku U Kalicha

²⁴ Rozhovor s Martinem Bartošem nad dokumenty z archivu stavebního úřadu vedený 15. dubna 2021

²⁵ Dopis uložen v příloze

byla pořízena MěstNV z dědictví po paní Anně Bělské, rozené Pelikánové, kutnohorské rodačce, ve skutečnosti paní Anně Bělovské, rozené Pelikánové, rodačce z Borovan v okrese Písek.

V červnu 1983 ing. Mityška předložil ideový návrh na obnovu památníků ve zno-uzřízeném parku U Kalicha.²⁶ Jeho součástí jsou i navržené texty na pomník v tomto znění: PAMÁTCE KUTNOHORSKÝCH HAVÍŘŮ UVRŽENÝCH DO MARTINSKÝCH ŠACHET ZA HUSITSKÝCH BOUŘÍ. PAMÁTNÍK A PARK ZNOVUZŘÍZEN MĚSTSKÝM NÁRODNÍM VÝBOREM V ROCE 1983 Z DĚICTVÍ PO ANNĚ BĚLSKÉ ZA OBĚTAVÉ SPOLUPRÁCE OBČANŮ.

Obnova památníků a pomníků podléhala usnesení vlády České socialistické republiky a měla být plánována na pětiletky. A protože v pětiletce tato obnova naplánována nebyla, KNV doporučil tento projekt zařadit až do té další.²⁷ „*Jak je z písemných materiálů z června 1983 patrné, v této době MěNV v Kutné Hoře rozhodl, že na rozdíl od původního pomníku změní nápisy a ten pomník měl být věnován památce havířů uvržených do martinských šachet,*“ konstatoval Josef Kremla.²⁸

4.4 Byl pomník skutečně financován z daru paní Bělovské?

Písemné materiály uložené v archivu stavebního úřadu ve složce památník U Kalicha tak otevírají další nedořešený příběh, a to příběh ženy, která odkázala městu částku přes 220 tisíc korun československých na obnovu jakékoli památky. Dědictví po paní Bělské, ve skutečnosti paní Bělovské, mělo být využito v roce 1982 na obnovu památníku U Kalicha a přilehlého parku. Podle usnesení rady Městského národního výboru v Kutné Hoře č. 66 ze dne 23. 3. 1982 měla být na pomníku deska s poděkováním za spolufinancování paní Bělskou (Bělovskou).

.....
²⁶ Ideový návrh Ing. arch. Mityšky je uložen v archivu stavebního úřadu MěÚ Kutná Hora

²⁷ Vedoucí odboru výstavby Jaroslav Kubín zaslal 14. 6. 1983 na adresu Středočeského krajského národního výboru, odboru výstavby a územního plánování, navrhované řešení k posouzení výtvarné radě, včetně navrhovaného znění textů na pamětní desky pomníku. Projekt však zůstal jen na papíře. V dopisu vedoucího odboru kultury Josefa Novotného pod zn. Kult./83/H ze dne 12. 9. 1983 adresovaném k rukám s. předsedy městského národního výboru je mimo jiné uvedeno, že jelikož pomník nebyl v souladu s plánem výstavby, byla akce vyhodnocena jako neplánovaná a proto ji Výtvarná rada Středočeského kraje KNV ani neprojednávala. Jako jediná možnost dalšího postupu bylo doporučeno začlenit obnovu pomníku do návrhu plánu na období další pětiletky. V tom případě bylo nutné vypracovat podrobný ideový záměr, který musel projít schvalovacím řízením stranických orgánů okresu a kraje a jako součást návrhu uvedeného plánu musel být projednán radou ONV.

²⁸ Schůzka s historikem Josefem Kremlou nad projekty a písemnými dokumenty z archivu stavebního úřadu 15. dubna 2021

Tato informace zazněla i v článku Bc. Lukáše Veverky zveřejněném v Krásném městě.²⁹ „*Informace ohledně daru jsem čerpal z publikace Kutná Hora. Zároveň jsem se ptal lidí, kteří bydlí kolem, a někteří si na původní památník ještě pamatovali nebo o něm věděli z vyprávění,*“ řekl Lukáš Veverka.³⁰

Jméno Anny Bělské (Bělovské) a jejího daru uvedl také autor současného pomníku Josef Pospíšil. „*Myslím, že někdo vyslovil jméno paní Bělské, když už byl pomník hotový, že by na něm měla být ještě jedna tabulka,*“ vybavil si Josef Pospíšil a dodal, že pomník byl již dokončen, ale tabulka již umístěna nebyla.³¹

Doklad o tom, že finanční dar tehdejší MěNV skutečně využil na obnovu památníků U Kalicha, se nalézt nepodařilo. „*Vzhledem k tomu, že se jedná o písemnosti účetního charakteru, obávám se, že to nebudeme schopni dohledat,*“ konstatoval Josef Kremla. Všechny získané informace i rozhovor s autorem pomníku však napovídají, že tomu tak bylo.

Památník kutnohorských havířů U Kalicha je veden v majetku města a spravuje jej majetkové oddělení.

.....
²⁹ VEVERKA, Lukáš. *Vetřelci a volavky v Kutné Hoře*. Krásné město. Časopis přátel Kutné Hory 3/2020, str. 14: „*Po roce 1972 byla zahájena výstavba nových sídlišť navazující na předchozí etapy 60. let, konkrétně se jednalo o sídliště Na Studních (Šípš) a U Kalicha. Druhé jmenované se nachází v těsné blízkosti svatomartinské šachty, do které se neslavně metali husité přivedení do Kutné Hory. Tato událost zde byla připomínána pomníkem, který však nepřežil zmiňovanou výstavbu sídliště. Proto byl iniciativou občanů (!) obnoven, nejprve provizorně, a teprve v roce 1988 definitivně. Odhalení nového památníku a parková úprava prostoru mohla vzniknout pouze díky finančnímu daru Anny Bělské, která odkázala městu částku 220 000 Kč na obnovu jakékoli kutnohorské památky. I proto se poněkud absurdním zdá být jeden z nápisů na samotném památníku: Památník obnoven Městským národním výborem Kutná Hora v letech 1984–1988.*“

³⁰ E-mailová korespondence s Lukášem Veverkou ze dne 11. 3. 2021

³¹ Rozhovor s autorem současného pomníku, akademickým sochařem a restaurátorem Josefem Pospíšilem vedený 19. března 2021

5 Pátrání po donátorce pomníku

5.1 Matriky a hřbitovy v Kutné Hoře a Praze jméno Anny Bělské nevidují

Podle usnesení tehdejší rady města měla být donátorkou pomníku paní Anna Bělská, kutnohorská rodačka, narozená 12. 1. 1903, která měla poslední hlášené trvalé bydliště na adrese Veletržní 825/65 Praha 7. Zemřela 8. 12. 1980 v Praze 1. Matrika v Kutné Hoře ani v Praze 7, ale ani Hřbitovy a pohřební služby hl. m. Prahy, krematorium ve Strašnicích, jméno Anna Bělská, rozená Pelikánová, nevidují.

5.2 Obvodní soud pro Prahu 7 neúspěšnost pátrání objasnil

Po prvotní informaci z Obvodního soudu pro Prahu 7, že paní Anna Bělská, rozená Pelikánová, evidencí zdejšího soudu neprochází, nastal díky vstřícnosti paní soudkyně a pracovníků kanceláře zásadní zlom v pátrání po donátorce pomníku. „Podařilo se nám najít jeden spis, který se týká paní Anny Bělovské. Paní Anna Bělovská se narodila 12. 1. 1903, zemřela 8. 12. 1980 v Praze 1, naposled byla hlášena k trvalému pobytu na adrese Praha 7, Veletržní 825/65,“ uvedla JUDr. Iva Kaňáková, místopředsdkyně Obvodního soudu pro Prahu 7. V badatelně předložené dokumenty z projednávání dědictví po Anně Bělovské jsou ze dne 15. 12. 1981. Dokládají, že v závěti ze dne 2. 7. 1974 paní Anna Bělovská odkázala československému státu – MěNV Kutná Hora – vklady na vkladních knížkách ve výši 165 615,50 Kč a 57 966,50 Kč u České spořitelny Praha 1 s doporučením, aby těchto peněz bylo použito na obnovu kulturních památek v Kutné Hoře. Ostatní majetek a další finanční prostředky připadly dědicům ze zákona, tedy pozůstalým sourozencům a to sestrám a bratrovi. Dědického řízení z pověření tehdejší Rady MěNV Kutná Hora ze dne 10. 6. 1981 se účastnil za Kutnou Horu JUDr. Jan Matějka.

5.3 Na paní Bělovskou si obyvatelka domu ve Veletržní ulici ještě vzpomíná

Jedna ze starších obyvatelek domu si na paní Bělovskou vzpomíná. „Bydlela v bytě pode mnou spolu se svou sestrou. V té době jsem byla velmi pracovně vytížena, pamatuji si ale na dvě postarší milé dámy,“ řekla obyvatelka domu. Byt sdílela paní Anna Bělovská se svou sestrou Hedvikou. Dům je v majetku hl. města Prahy a ve správě odboru

majetku ÚMČ Praha 7.³² Podle informací Bc. Barbory Novotné, vedoucí oddělení podnájímů, jméno paní Bělovské ani její sestry v systému nalezeno nebylo. Doporučila oslovit jednu z nájemnic, která v době bydlí již od roku 1973.

5.4 Paní Anna Bělovská nebyla kutnohorskou rodačkou, ale pocházela z Borovan

V dokumentu uloženém na matrice Úřadu městské části Praha 1 je uvedeno, že Anna Bělovská byla rodačkou z Borovan v okrese Písek, nebyla tedy kutnohorskou rodačkou, jak bylo v usnesení tehdejší Rady MěNV Kutná Hora napsáno.³³

Anna Aloisie Pelikánová³⁴ se narodila do učitelské rodiny v Borovanech č. 71. „Tatínek Jan Pelikán byl řídící školy od 1. 4. 1891. Z jeho podnětu byl v roce 1895 založen sbor dobrovolných hasičů,“ uvedla Ivana Dolejšková, starostka obce Borovany do roku 202235, a doložila fotokopie z knihy o Borovanech vydané v roce 2019. Tatínek Anny Bělovské byl řídícím učitelem až do roku 1908. I její maminka byla v Borovanech učitelkou.

Podnětné informace z dětství Anny Pelikánové poskytli PhDr. Josef Nožička a Mgr. Jindřiška Mošanská ze Státního oblastního archivu v Třeboni, Státního okresního archivu Písek. Anna Pelikánová pocházela z učitelské rodiny. Jaký vztah měla Anna Bělovská, rozená Pelikánová, ke Kutné Hoře? Proč odkázala tak velkou částku na obnovu památek právě v Kutné Hoře?

5.5 Manželem paní Anny Pelikánové byl rodák z Malína u Kutné Hory

Vladimír Bělovský

V úmrtním listu paní Bělovské je uvedeno, že jejím mužem byl Vladimír Bělovský. Další údaje k němu však na listině nejsou. Doklad o uzavření sňatku Anny Pelikánové s Vladimírem Bělovským je k dispozici na matričním úřadu pro Prahu 7. Svatbu měli 17. 7. 1950, v té době byla Anna Bělovská ředitelkou školy v Praze XII. Právě manželství paní Bělovské je zřejmě důvod, proč odkázala tak velký obnos městu Kutné Hoře.

.....
³² E-mailová korespondence s Bc. Barborou Novotnou ze dne 5. 10. 2022

³³ Úmrtní list, uložený na matrice Úřadu městské části Praha 1

³⁴ Kniha narozených. 302 Found. SOA v Třeboni, DIGITÁLNÍ ARCHIV [online]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/9194/15/3750/3253/6/0>.

³⁵ E-mailová korespondence se starostkou obce Borovany do roku 2022 ze dne 12. 10 2022

5.5.1 Prof. Ing. Vladimír Bělovský

Vladimír Bělovský se narodil 22. 11. 1894 v Malíně u Kutné Hory. „*Tatínek byl Dominik Bělovský, rodák z Kutné Hory³⁶, řídící učitel v Malíně. Škola měla č. p. 80. Rodina bydlela hned naproti v č. p. 116. Otec Dominik Bělovský zemřel v roce 1907 a vdova Anna se se syny Vladimírem a Jaroslavem odstěhovala v roce 1908 z Malína do Kutné Hory, č. p. 376 ve Vladislavově ulici, dnešního sídla ZUŠ Kutná Hora,*“ řekla Jana Lebedová, archivářka Státního okresního archivu Kutná Hora. V kutnohorském archivu jsou uložena vysvědčení ze školní docházky Vladimíra Bělovského. Podle údajů v osobním výkazu Vladimíra Bělovského v letech 1906 až 1913 navštěvoval státní reálku v Kutné Hoře, od roku 1913 do roku 1917 Českou vysokou školu technickou v Praze. Od 1. 8. 1917 do 31. 7. 1920 působil jako technický úředník a konstruktér ve Spojených strojírnách, a. s., závod Plzeň.³⁷ Poté působil Vladimír Bělovský v Pardubicích. „*Nahlédli jsme do archivního fondu Archiv města Pardubice. Zde jsme v kartonu 614 (matrika domovských příslušníků) našli záznam o Vladimíru Bělovském, narozeném 22. 11. 1894 v obci Malín. Povoláním profesor průmyslové školy, svobodný. Domovskou příslušnost získal od 1. 9. 1925 v Pardubicích³⁸, díky výkonu svého povolání na místní průmyslové škole, a to do 12. 6. 1935, kdy začal učit na státní průmyslové škole v Praze a získal tím i tamní domovskou příslušnost,*“ konstatoval Mgr. Ladislav Hloušek, vedoucí Státního okresního archivu Pardubice a podotkl, že o Anně Bělovské v archivu zmínka není a je možné, že se oženil později v Praze. „*Jak je uvedeno v osobním spisu³⁹ pana profesora Ing. Vladimíra Bělovského, uloženého v Archivu hl. města Prahy, Vladimír Bělovský byl od 15. 9. 1921 do 31. 8. 1931 profesorem státní průmyslové školy v Pardubicích. Od 22. 5. 1931 byl profesorem státní průmyslové školy v Praze 1. Byl autorem řady učebnic pro průmyslové školy, na dalších se spolupodílel. Podle Mgr. Zory Damové, archivářky hl. m. Prahy z oddělení fondů městských podniků, institucí a fyzických osob, by jeho publikační činnost mohla být více doložena ve fondu Státního nakladatelství technické literatury, n.p. 1958 – 1986. Tímto směrem jsem se však již neubírala. Ing. Vladimír Bělovský zemřel 17. 6. 1968.*

.....

³⁶ Státní okresní archiv Kutná Hora, Základní škola Malín, Kronika školy 1896–1918, kniha č. 53.

³⁷ Ohlašovací lístek Plzeň. Bělovský Vladimír (*1894) | Porta fontium. Porta fontium | Bavorsko-česká síť digitálních historických pramenů [online]. Dostupné z: <https://portafontium.eu/iipimage/32017353?language=cs>.

³⁸ Matrika zdejších příslušníků. Státní okresní archiv Pardubice.

³⁹ Osobní spis Vladimíra Bělovského. Fond Střední průmyslové školy strojnické, Betlémská 287/4 Praha 1 – Staré Město, NAD 972.

5.5.2 Další střípky ze života Anny Bělovské, rozené Pelikánové

Zřejmě pro svoji publikační činnost v oblasti strojírenské technologie se v pražských archivech dochovala řada informací o prof. Ing Vladimíru Bělovském včetně jeho fotografie. K jeho ženě Anně se dochoval jen zlomek.

Podle informací ze Státního oblastního archivu v Třeboni, Státního okresního archivu Písek⁴⁰, byla v Úředním listě nalezena zpráva z února 1925, že Zemská školní rada v Praze jmenovala učitelkou Annu Pelikánovou, a to ve Velimi, ve školním okrese kolínském. Nutné je však ověřit, zda to Anna Bělovská (Pelikánová) je.

„Prověřila jsem archivní fondy Základní devítiletá škola Velim a Okresní školní výbor Kolín, bohužel s negativním výsledkem,“ uvedla PhDr. Lenka Neřoldová, vedoucí oddělení Státního okresního archivu Kolín, a dodala, že konkrétně školní kroniky obsahují profesní životopisy nově nastoupivších pedagogů. *„Velimská školní kronika je ovšem dochována až od školního roku 1936/1937, to už Anna Pelikánová na škole nepůsobila. Také její osobní spis v archivním fondu Okresní školní výbor Kolín nebyl dohledán,“* dodala PhDr. Neřoldová a doporučila obrátit se na Archiv hlavního města Prahy.

Mgr. Zora Damová, archivářka hl. města Prahy, oddělení fondů městských podniků, institucí a fyzických osob, řekla: *„Podařilo se mi najít drobnou zmínku o nástupu Anny Pelikánové do Obecné a měšťanské školy dívčí v Modřanech, která sídlila patrně v ulici U radnice č. p. 195 (tato budova dnes již neexistuje, stála přibližně na místě, kde se dnes kříží ulice Generála Šišky a Komořanská). Kronika pokračuje až do června 1940 (pak byla zrušena a zapisováno do ní bylo až po květnu 1945), další zmínku o A. Pelikánové jsem zde nenašla.“*⁴¹

K Anně Bělovské měl podle slov RNDr. Jana Škody, archiváře-specialisty z oddělení fondů městské správy do r. 1945 Archivu hl. města Prahy, být veden personální spis 15/5094, ten však na oddělení není k dispozici, podle Mgr. Marka Laštovky⁴², nebyl dohledán ani v oddělení fondů novodobé správy Archivu hlavního města Prahy. PhDr. Jan Škoda informoval o tom, že našel v úředních knihách zmínku o Anně Pelikánové, zatímni učitelce v Modřanech u Prahy. Ta v roce 1939 žádala o místo v Praze a v letech 1940 až 1941 byla zařazena na Praze XII. Zda dotyčná je Anna Bělovská,

.....
⁴⁰ E-mailová korespondence ze dne 4. 11. 2022

⁴¹ Kronika škol z let 1920 – 1973. uložena ve fondu Základní škola Praha 4 Modřany, Radniční 195 (NAD 2700)

⁴² E-mailová korespondence s Mgr. Markem Laštovkou, z oddělení fondů novodobé správy Archivu hl. města Prahy ze dne 5. 1. 2023 (dotaz odeslán 24. 10. 2022)

rozená Pelikánová v roce 1903, však nemohl potvrdit proto, že u jména nebylo uvedeno datum narození.⁴³ Jak podotkl Marek Laštovka, personální spisy učitelů spravovaly školské úřady. Trvale však uchovávány nejsou a po nějaké době jsou skartovány.

Anna Pelikánová je v osobním spisu Vladimíra Bělovského vedena jako ředitelka národní školy. Jak doplnil Mgr. Petr Jíša, ředitel odboru Archivu hl města Prahy, byla ředitelkou 7. národní školy v Nuslích, Na Pankráci 54, tou dobou Praha 14. „*Fond této školy máme (NAD 885), jsou zde dochovány pouze třídní katalogy, které dokládají, že Anna Pelikánová, resp. Bělovská, byla ředitelkou po celou dobu existence školy, tedy 1948 až 1953. Další její působíště není možné z těchto pramenů určit,*“ konstatoval.⁴⁴ V objektu, kde kdysi sídlila 7. národní škola v Nuslích, v současné době působí Vysoká škola kreativní komunikace. „*Bohužel na naší škole se žádné dokumenty nedochovaly, respektive nenašly. Školu jsme převzali až roku 2016 po Literární akademii. Oslovila jsem i bývalého ředitele Literární akademie pana Kryštofa. Ani on tehdy při přebírání školy na žádné dokumenty nenarazil,*“ informovala Dana Janovská, rektorka Vysoké školy kreativní komunikace. Podle vyjádření Alice Štancové, referenta odboru školství městské části Praha 4, úřad v souvislosti se školou Na Pankráci archivuje pouze technickou dokumentaci. Usnesením Zastupitelstva městské části Praha 4 ze dne 8. 12. 2004 bylo schváleno sloučení Fakultní základní školy Praha 4, Na Pankráci 54, se Základní školou, Praha 4, Plamínkové 2, s účinností od 1. 7. 2005. Škola však podle ředitele Mgr. Ivana Tučka žádné archivní dokumenty k dispozici nemá, neboť na konci roku 2022 byly odborně skartovány všechny materiály, které již není nutné archivovat. „*Ani kroniku školy Na Pankráci nemáme, nejspíš nám ani nebyla předána, neboť se nejednalo o povinnou dokumentaci organizace. Archiv nám byl předán ve zblídačelém stavu, proto jsme také před rokem přistoupili k jeho odbornému roztrídění a ke skartaci poškozených a nepotřebných částí,*“ dodal.

5.6 Místo posledního odpočinku paní Anny Bělovské

Paní Anna Bělovská a pan prof. Vladimír Bělovský jsou uloženi na hřbitově krematoria Strašnice, v urnovém místě STU/11-4696.⁴⁵

.....
⁴³ E-mailová korespondence s PhDr. Janem Škodou, archivářem-specialistou z oddělení fondů městské správy do r 1945. Odbor Archiv hl. města Prahy ze dne 24. 10. 2022.

⁴⁴ E-mailová korespondence vyřizovaná Mgr. Zorou Damovou ze dne 25. 10. 2022

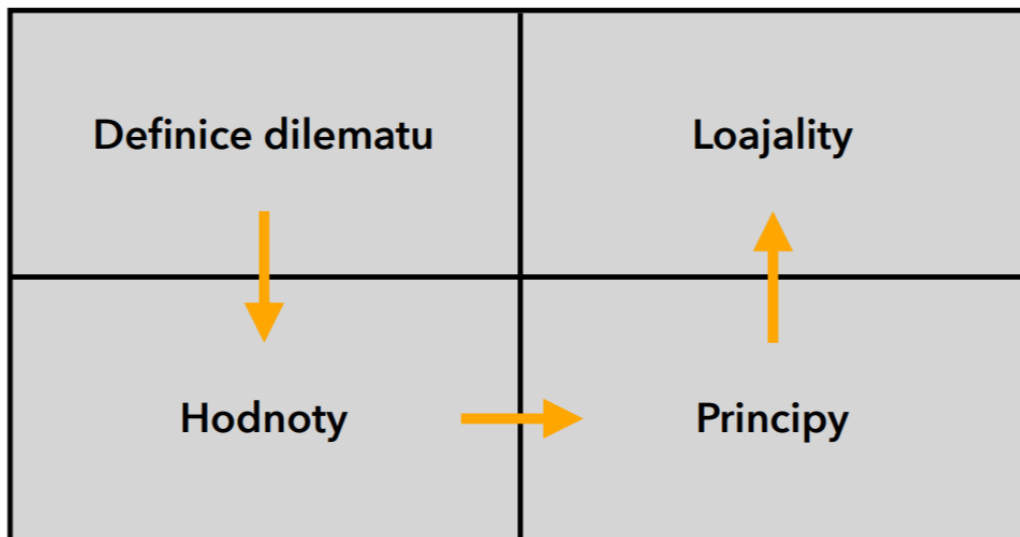
⁴⁵ E-mailová korespondence s Hanou Veselou a Kamilou Jurajdovou, Hřbitovy a pohřební služby hl. m. Prahy, p. o., ze dne 3. 2. 2023

6 Etické konflikty v příběhu pomníku U Kalicha

6.1 Potter box

Potter box je model etického rozhodování pojmenovaný po svém tvůrci, harvardském profesorovi Ralphu B. Potterovi. Pro média model přepracoval Clifford G. Christians.⁴⁶

„Metoda Potter Box vyžaduje, abychom přesně definovali situaci nebo dilema, a poté se zamysleli nad základními hodnotami každého případu, principy, které je nejdůležitější použít, a konfliktními loajality, které by člověk mohl mít k různým zúčastněným stranám v případě. Tento čtyřstupňový přístup je navržen tak, aby otevřel vlastní myšlení a podpořil diskuse o systematickém procesu přijímání etických rozhodnutí.“⁴⁷

Zdroj: Motal, Jan. Analytický seminář z etiky médií – kazuistika. CMTF UPOL 2021

6.1.1 Empirická definice problému – morální dilema

- Je správné, aby pomník U Kalicha více než 30 let oslavoval vrahy místo obětí? Aby převracel dějiny na ruby? Co má pomník připomínat? Kterou historickou událost?

⁴⁶ Motal, Jan. Seminář Masová komunikace II Etika (KEMKII), CMTF UPOL 2022

⁴⁷ OLCreat: Implementing Education 4 Justice in your University: The Potter Box. [online]. Copyright ©2017. All rights reserved. The Open University is incorporated by Royal Charter [cit. 05.04.2023]. Dostupné z: <https://www.open.edu/openlearncreate/mod/page/view.php?id=148399>

- Pomník vznikl v roce 1988, kdy byli havíři považováni za elitu dělnické třídy, proto podle historiků a badatelů nemohli být na pomníku vylíčení jako vrazi. Je správné, aby byly nápisové desky pomníků zneužívány nebo ovlivňovány k politické propagandě?
- Text na nápisovou desku byl předem dán. Autor pomníku se však inspiroval skutečnou historickou událostí. Návrh pomníku schválila Výtvarná rada Stře-
dočeského KNV, odborné komise D91a – podniku ČFVU.
- Na pomníku měla mít pamětní destičku žena, která tehdejšímu českosloven-
skému státu, konkrétně MěNV Kutná Hora, odkázala více než 200 tisíc korun
československých. Z jejího dědictví mělo být památné místo U Kalicha obno-
veno a na pomníku měla mít pamětní destičku. Zřejmě to při svém rozhodnutí
odkázat peníze na obnovu památek v Kutné Hoře nepožadovala, ale tehdejší
Rada MěNV Kutná Hora se tak po její smrti usnesla. Uveřejnění pamětní des-
tičky rada plánovala, avšak destička na pomníku chybí. Navíc v daném
usnesení špatně uvedli jméno donátorky, stejně tak její rodiště.

6.1.2 Identifikace hodnot

- PRAVDIVOST. Pomník je výtvarné dílo, které připomíná určitou událost, pře-
dává informaci. I pomník lze považovat za médium stejně jako rozhlas, tisk a
televizi. Informace, kterou nápisová deska pomníku nese, by měla být prav-
divá, vypovídající o skutečné historické události. Podle historiků a badatelů
se pomník U Kalicha stal příkladem, že k šíření dezinformací a propagandě je
možné zneužít nejen tištěných médií, rozhlasu a televize, ale i pomníků. His-
toricky mírně vylepšena byla i nápisová deska předchůdce současného
pomníku.
- ÚCTA A RESPEKT K OBĚTEM. SPRAVEDLNOST. Výtvarné zpracování součas-
ného pomníku U Kalicha z roku 1988 srozumitelně vypovídá o události tak,
jak se udála. Kalich umístěný ve svislém zářezu kamene znázorňuje husity,
kteří byli házeni za živa do hlubin dolu. Nápisová deska však oslavuje aktéry
těchto ukrutností, kutnohorské havíře. Právě oni se účastnili trestných vý-
prav a nejen naháněli příznivce učení mistra Jana Husa, ale s vidinou finanční
odměny chytali i nebohé pastevce v okolí a za živa je házeli do dolů.

- **VLASTNÍ SVĚDOMÍ. POVINNOST INFORMOVAT.** Zjištěná křivda z minulosti. Připomínka donátorky pomníku, na kterou zapomněli a které popletli jméno a rodiště.

6.1.3 Etické principy

- **Utilitarismus.** Zveřejnění skutečných historických událostí upozorní na nesrovnalosti v nápisové desce pomníku. Upozorní na to, že ne vše, co je na pomnících nebo v jiných médiích napsáno, je vždy pravda. Upozorní na nutnost ověřovat si informace, které jsou veřejnosti předkládány. Jako redaktorka městského zpravodaje považují za důležité upozornit na nesrovnalosti v nápisové desce.
- **Deontologie.** Je potřeba informovat a informace ověřovat. Nápisová deska nese již více než 30 let informaci, která není pravdivá. Lze ji považovat za historickou nespravedlnost, na kterou je nutné upozornit.
- **Deontologie (člověk se má rozhodovat a jednat podle pevných zásad povinnosti).** Křivda z minulosti by měla být napravena. Žena, která nezištně odkázala v dědictví tak velký obnos na obnovu památek v Kutné Hoře, by měla být připomenuta.

6.1.4 Loajality

- Veřejnost.
- Potomci těch, kteří přežili.
- Potomci z rodiny paní donátorky (vlastní děti neměla, ale měla sourozence, na které se mi však nepodařilo sehnat kontakt. Proto součástí webových stránek praktického výstupu bakalářského projektu bude výzva).

Měnit nápisové desky pomníků tak, aby vyhovovaly aktuálnímu politickému režimu, je v demokratické společnosti nepřípustné. Klíčovou hodnotou je i lidská důstojnost. Pomník U Kalicha si sám o sobě protiřečí. Zatímco výtvarné zpracování pomníku vypovídá o skutečné historické události, obětech, nápisová deska oslavuje jejich vrahy. To rozhodně není správné. Jako redaktorka městského zpravodaje považují za důležité upozornit na tyto nesrovnalosti. Vrazi nebo oběti? Je nutné prezentovat historii podle skutečných událostí. A ctít pravdu. Jaké hodnoty předáváme, když tolerujeme nespravedlnost? Za důležité považují napravit i dávnou křivdu a připomenout ženu, která tehdejšímu československému státu odkázal velký obnos peněz na obnovu památek v Kutné Hoře. Ženu, které zároveň popletli jméno a rodiště.

6.2 Nápisová deska pomníku oslavuje vrahy místo obětí

Pomník má připomínat události, kdy byli příznivci učení mistra Jana Husa naháněni v okolí a vražděni krutým způsobem. Za živa byli házeni do hlubin svatomartinského dolu. Místo připomínky kolem 1600 lidí, příznivců učení mistra Jana Husa, ale i nebohých občanů, kteří byli lapeni s vidinou finanční odměny a jejichž životy vyhasly krutou smrtí v hlubinách dolů, oslavuje nápisová deska ty, kteří páchali tyto ukrutnosti. Přitom M. Veselský, kutnohorský dějepisec 19. století, uvádí: „*Nejúhlavnějšími nepřáteli všech Husitů v Čechách byli tehdejší Horníci čili obyvatelé Kutnohorští – píše Palacký ve svém spise „Dějiny národa českého“ - ,větším dílem Němci.“*⁴⁸

Pomník je příkladem toho, že k šíření dezinformací a propagandě je možné zneužít nejen tištěných médií, rozhlasu a televize, ale i pomníků. „*Při obnově památky lze změnit nejen její podobu nebo funkci, ale i její ideový obsah, zvláště když se ten původní jeví v daný moment jako nevhodný,*“ konstatuje Martin Bartoš, autor řady publikací z historie Kutnohorska a také majitel nakladatelství a vydavatelství Kuttna a dodává, že snad nejlépe to lze ukázat právě na osudech pomníku U Kalicha v Kutné Hoře, který poznamenala zajímavá proměna, při níž byl z historického hlediska správný nápis nahrazen dezinformací.⁴⁹ Už v době vzniku památníku v roce 1902 byla nápisová deska historicky „vylepšena“. Ta na současném pomníku z roku 1988 však převrací dějiny naruby.

Cílem této práce není obhajoba husitství. I husité se v té době dopouštěli ukrutností. Například v dubnu 2021 si sedlecká farnost připomněla 600 let od vypálení katedrály Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Sedlci, kde husité vyvraždili tamní kněze.

Každá etapa vývoje lidstva zanechává výraznou stopu ve společnosti. Melvin DeFleur a Sandra Ballová-Rokeachová uvádějí: „*Revoluční proměny ve schopnosti lidí předávat si mezi sebou nějaké významy měly silný vliv na vývoj myšlení, chování lidí i kultury.*“ Jaké významy, informace si však předáváme? Jaké názory si utváříme? Co když to nejsou informace, nýbrž dezinformace? Jak s ní naložíme?

Jsem přesvědčena o tom, že je nutné na nesrovnalosti v nápisové desce pomníku U Kalicha upozornit a zároveň připomenout i zásluhy o obnovu pomníku paní donátorce. Zveřejnit její pravé jméno, rodiště i její vztah ke Kutné Hoře. Ráda bych docílila

.....

⁴⁸ VESELSKÝ, Petr, Miloslav. *Královské horní město HORA KUTNÁ. Úplný děje- a místopis*. Díl první (1867), str. 58

⁴⁹ BARTOŠ, Martin. *Kutnohorsko 21, Vlastivědný sborník*, Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš – Kuttna (2019). Proměna pomníku U Kalicha, str. 58. České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©a [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorsko-vlastivedny_sbornik_21.pdf

umístění dodatečné tabulky k pomníku, která by odkazovala na webové stránky, které jsou součástí praktické části bakalářského projektu. Zároveň počítám s tím, že o této skutečnosti budu informovat prostřednictvím městského zpravodaje a dalších dostupných možností.

6.3 Četnost výskytu přepisování dějin pomocí nápisových desek pomníku v ANOPRESS

Anopress je portál elektronických informačních zdrojů, který shromažďuje a zpracovává plné texty celostátních i regionálních novin. Při zadání hesel přepisování historie AND pomník se zobrazilo v systému 430 článků. Po doplnění AND totalita se výběr zúžil na 25 článků.

Jedním z nich je komentář Martina Fendrycha s názvem *Socha maršála Koněva falšuje dějiny. Aby pravda neexistovala a lež vládla. Jak autor uvádí, Koněvova socha budí vášně. Odhalena byla 9. května 1980 během oslav osvobození Československa. „V roce 1945 by se asi na pomník nedal dát nápis, že Koněvova armáda „zachránila 9. května 1945 Prahu před zničením“, to se muselo počkat 35 let, až paměť Pražanů poněkud zvětrala. A je typické, že socha byla vztyčena až po roce 1968, až během normalizace, šlo přece o falšování dějin a vynucování si vděčnosti vůči osvoboditelům, kteří se proměnili v uchvatitele, okupanty,“* uvádí autor ve svém příspěvku.⁵⁰

Rudoarmějce v Pardubicích zůstane, historici odmítají spojení s Ukrajinou je název článku Milana Zlinského pro idnes.cz z 11 července 2022. Ruská invaze na Ukrajinu vyvolala debaty o možném odstranění Památníku osvobození, sovětského vojáka a pionýrů, který je umístěn na Náměstí republiky v centru Pardubic. Pardubičtí politici si vyžádali názory od několika historiků. *„Není-li jiného důvodu pro odstranění pomníku než důvody politické, pak by měl zůstat tam, kde je. Hrdé národy přijímají své dějiny tak, jak jsou, protože jsou to jejich dějiny. Slabé národy se za své dějiny stydí. Totalitní režimy se pokoušejí dějiny přepisovat podle politického zadání a s tím i ničit upomínky na minulost. Takto třeba mizely po roce 1939 pomníky Masaryka. Tak nebud' me jako oni,“* komentoval například ředitel Muzea východních Čech v Hradci Králové Petr Grulich.⁵¹

.....
⁵⁰ FENDRYCH, Martin. *Socha maršála Koněva falšuje dějiny. Aby pravda neexistovala a lež vládla* - Aktuálně.cz. Názory - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 11.04.2023]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/socha-mar-sala-koneva-falsuje-dejiny-aby-lez-vladla/r~d87a44eccfc011e9ac760cc47ab5f122/>

⁵¹ ZLINSKÝ, Milan. *Rudoarmějce v Pardubicích zůstane, historici odmítají spojení s Ukrajinou* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/socha-rudoarmejec-odstraneni-pamatnik-osvobozeni-va-lka-rusko.A220711_672969_pardubice-zpravy_mv0

I zavádějící nápisová deska na pomníku U Kalicha je svědectvím své doby a neměla by být znovu přepisována. Je však důležité na skutečné události upozornit.

6.4 Jaké jsou možnosti nápravy dezinformace?

Historik Josef Kremla za nejschůdnější řešení považuje nahrazení současné fyzicky již stejně téměř dožilé desky správným textem, tak jak byl zdokumentován na fotografii Josefa Vepřka z roku 1950. Martin Bartoš by spíše zvolil jinou variantu. Nápisové desky by ponechal ve stávající podobě, ale poblíž vhodně umístil desku, která by dezinformace uváděla na pravou míru: *„Výměna nápisu by mi osobně přišla jako falšování dějin.“*

Pomocí dotazníku jsem se snažila zjistit, zda mají občané města povědomí o tom, že nápisové desky na pomníku U Kalicha v Kutné Hoře neodpovídají historickým událostem a jsou zavádějící. Rovněž jsem se zajímala o to, jaké by bylo podle nich nejlepší řešení situace.

Otázky:

- Věděli jste o tom, že nápisové desky na pomníku U Kalicha v Kutné Hoře neodpovídají historickým událostem a jsou zavádějící? ANO NE
- Jak by bylo podle vás nejlepší dezinformaci na pomníku napravit? Zakroužkujte prosím jednu z variant, která by podle vás byla nej přijatelnější:
 - a) Vyměnit nápisovou desku tak, aby text na pomníku odpovídal skutečnosti
 - b) Pomník nechat a doplnit deskou, která informace uvede na pravou míru
 - c) Pomník ponechat ve stávajícím stavu, nevadí, že informace na něm jsou zavádějící
 - d) Jiné řešení: ...

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 44 respondentů, z toho 6 reakcí jsem získala prostřednictvím e-mailové korespondence, dvě při osobním setkání a 36 na vlastní FB stránce. Jelikož jsem se zaměřila na osoby z Kutnohorska, odpověď účastníka z Prahy jsem do výsledku nezapočetla, stejně jako neúplnou odpověď jednoho z respondentů. Do závěrečného vyhodnocení jsem tedy započítala pouze úplné odpovědi 42 respondentů z Kutné Hory a nejbližšího okolí. Zjistila jsem, že pouze 11 z dotázaných ví o nesrovnalostech týkajících se údajů uvedených na nápisových deskách pomníku U Kalicha, pro zbývajících 32 účastníků ankety tato informace byla novinkou. A jaké řešení by zvolili pro uvedení historických skutečností na pravou míru? Deset respondentů by situaci řešilo výměnou nápisových desek za nové se správným zněním. Dvaatřicet účastníků zvolilo variantu b, a to ponechat pomník i s

jeho nápisovými deskami tak, jak je, ale doplnit jej dodatečnou tabulkou, která historické souvislosti uvede na pravou míru. Třetí variantu, ponechat pomník tak, jak je, a nezabývat se tím, nezvolil žádný z respondentů.

Jako redaktorka městského zpravodaje považuji za povinnost informovat veřejnost o zjištěných nesrovnalostech na nápisových deskách pomníku U Kalicha. Domnívám se, že je důležité napravit výklad historie. A připomenout také ženu, která ve své době věnovala tehdejšímu československému státu – MěNV v Kutné Hoře – více než 200 tisíc korun na opravu jakékoli kutnohorské památky. Z jejího dědictví měla být financována obnova památného místa U Kalicha, kde měla mít dle usnesení tehdejší rady MěNV pamětní destičku. Nejenže na paní donátorku zapomněli, ale jak se mi podařilo v rámci této práce vypátrat, v tehdejších dokumentech ji popletli jméno i rodiště.

To, že nápisové desky nesou dezinformaci tolik let téměř bez povšimnutí, vnímám jako důsledek dnešní uspěchané doby. S rozmachem moderních technologií jako by se svět zrychlil a zahltil naši mysl spoustou zbytečných informací. Často ani nevnímáme své okolí, možná snad jen prostřednictvím obrazovky mobilního telefonu. Příčinou může však být i neznalost historie. Netečnosti možná nahrává i omrzelost z aktuální situace ve světě. Mnoho lidí negativně vnímá to, že i nejvyšší představitelé státu jen těžko hledají společnou řeč. Vnímám ztrátu sounáležitosti, hrdosti a odhodlání, které vládly v srdcích většiny občanů po roce 1989. Nač se zabývat tím, že pomník místo obětí oslavuje vrahy? To přece není „můj“ problém. Bylo to už dávno... O to více je nutné vyslovovat pravdu a usilovat i po malých krůčcích o nápravu nespravedlností.

Závěr

Při hledání podkladů pro seminární a později i pro bakalářský projekt se přede mnou začal odvíjet příběh jednoho pomníku, který během své krátké historie doznal dramatické proměny. Navíc, jak se potvrzuje, ukrývá i další příběh z doby nedávno minulé. Příběh ženy, která městu odkázala na tehdejší dobu velkou finanční částku a která měla mít na pomníku pamětní destičku. Nejenže ji v tehdejších usnesení rady MěNV popletli jméno a rodiště, ale především na ni tehdy i zapomněli.

Původní pomník U Kalicha byl vybudován v roce 1902 k připomínce více než 1600 husitů a jejich příznivců, jejichž životy v letech 1419 až 1421 vyhasly krutou smrtí v hlubinách svatomartinského dolu. Úsilí Kutnohorských „vymýtí kacíře“ bylo tak silné, že nabízeli pevně stanovené peněžité odměny každému, kdo jim vydá zajaté kacíře k potrestání. To vedlo k tomu, že v hlubinách dolu umírali i nevinní bezbranní lidé, pastevci a zemědělci. Kutná Hora v té době byla centrem odporu proti husitství. Pomník byl nemovitou kulturní památkou, přesto v 70. letech chátral, čelil vandalům i postupující výstavbě rodinných domů. Zanikl.

Současný pomník U Kalicha pochází z roku 1988. Jeho autorem je akademický sochař a restaurátor Josef Pospíšil. Při rozhovoru s autorem současného památníku U Kalicha jsem získala autentické do té doby nepublikované dokumenty, další návrhy na podobu pomníku, které vytvořil. Autor pomníku se také zmínil o tom, že v době, kdy poprvé přišel na místo, kde měl pomník vytvořit, bylo zjevné, že s daným prostorem měl už někdo nějaké plány. Důkaz o tom, že skutečně existoval ještě jiný záměr na obnovu památníku a přilehlého parku, jsem objevila až v dokumentaci uložené v archivu Stavebního úřadu MěÚ Kutná Hora. Podle Bc. Josefa Kremly, historika a archiváře Českého muzea stříbra v Kutné Hoře, a Ing. Martina Bartoše, CSc., autora řady publikací z historie Kutnohorska, který se pomníku U Kalicha věnoval, se mi podařilo najít chybějící dokumentaci, kterou neměli historici a badatelé zatím k dispozici. Písemné materiály a dokumenty navíc objasňují původ nápisové desky na současném pomníku, která je podle historiků zavádějící. Místo památky husitů připomíná havíře, kteří podle historika Bc. Josefa Kremly do dolů určitě metáni nebyli. Jak konstatoval Ing. Martin Bartoš, CSc., v době vzniku pomníku patřili havíři k elitě dělnické třídy, nemohli být proto na památníku vylíčení jako vrazi husitů. To, že pomník má být postaven na památku kutnohorských havířů, bylo uvedeno již v roce 1982 v návrhu, který se realizace nedočkal.

V historiky zatím neprozkoumaných dokumentech z archivu stavebního úřadu jsou informace o kutnohorské rodačce Anně Bělské (ve skutečnosti Anně Bělovské). Tehdejšímu Městskému národnímu výboru v Kutné Hoře odkázala 220 tisíc korun

československých, které měly být využity na obnovu památníku U Kalicha a přilehlého parku. Podle usnesení rady Městského národního výboru v Kutné Hoře č. 66 ze dne 23. 3. 1982 měla být na pomníku deska s poděkováním paní Bělské (Bělovské) za spolufinancování díla. Pomník však nebyl v pětiletém plánu a tak se realizace nedočkal. Zda byl současný pomník, který vznikl o šest let později, hrazen z dědictví po paní Bělovské, se mi potvrdit nepodařilo. „*To, že měla být na pomníku destička s informací, že pomník byl obnoven díky daru, zazněla pozdě, když už byl pomník dokončen. K umístění další nápisové desky tak nakonec nedošlo,*“ řekl autor současného pomníku Jozef Pospíšil.

Považuji za nezbytné uvést historické skutečnosti na pravou míru. Souběžně s touto prací jsem vypracovala případovou studii s dotazníkovým šetřením, jehož výsledky jsem do bakalářského projektu zapracovala. Z celkového počtu 42 platných hlasů 76 % respondentů z Kutné Hory nevědělo, že nápisové desky na pomníku neodpovídají skutečným historickým událostem. Součástí studie byla i anketa mezi respondenty zaměřená na možné řešení nápravy dezinformace. Ve spolupráci s městem Kutná Hora bych ráda k pomníku instalovala dodatkovou tabulku, která by odkázala na webové stránky, kde by byly zavádějící informace uvedeny na pravou míru. A také bych ráda připomenula donátorku pomníku. Ráda bych získala kontakt na potomky sourozenců Anny Bělovské a pozvala je na slavnostní odhalení pamětní destičky.

Mediální výstup

Pro praktickou část bakalářského projektu jsem si zvolila multimediální výstup pod vedením Mgr. Veroniky Müllerové. Domnívám se, že právě multimediální výstup nejlépe vyhovuje mým představám o tom, jak upozornit na nesrovnalosti v nápisové desce, kterou pomník U Kalicha nese již více než 30 let. A také jak připomenout ženu, z jejíhož daru byl pomník obnoven.

Pomník i pozemek v jeho okolí je v majetku města Kutné Hory a již jsem zahájila první kroky, které by mohly vést k umístění dodatkové tabulky k pomníku s QR kódem odkazujícím na webové stránky pomníku U Kalicha.

Úvodní fotografii webových stránek jsem se zaměřila na detail pomníku, na kterém je dobře vidět výtvarné ztvárnění skutečné historické události v kontrastu s nápisovou deskou, jež ztvárnění protiřečí. Hned pod úvodní fotografií je stručný příběh pomníku, který má připomínat 1600 zavražděných lidí, jejichž životy vyhasly v hlubinách dolu. Nápisová deska však oslavuje jejich vrahy.

Součástí webových stránek jsou krátká videa, která jsem natočila s Bc. Josefem Kremlou, historikem a archivářem Českého muzea stříbra, Ing. Martinem Bartošem, CSc., jenž je autorem řady publikací z historie regionu, pomníku U Kalicha se věnoval a z jehož práce jsem také čerpala, a s akademickým sochařem a restaurátorem Josefem Pospíšilem, autorem současného pomníku U Kalicha. Všichni účinkující se zveřejněním videí souhlasili.

Součástí webových stránek je obrazová příloha, v níž jsou případným badatelům k dispozici dokumenty, které jsem našla v archivu stavebního úřadu, a další, jež jsem získala od autora současného pomníku. Závěrečná část webových stránek přibližuje pátrání po donátorce pomníku.

Odkaz na webové stránky <https://monikapravdova6.wixsite.com/u-kalicha>

Přílohy

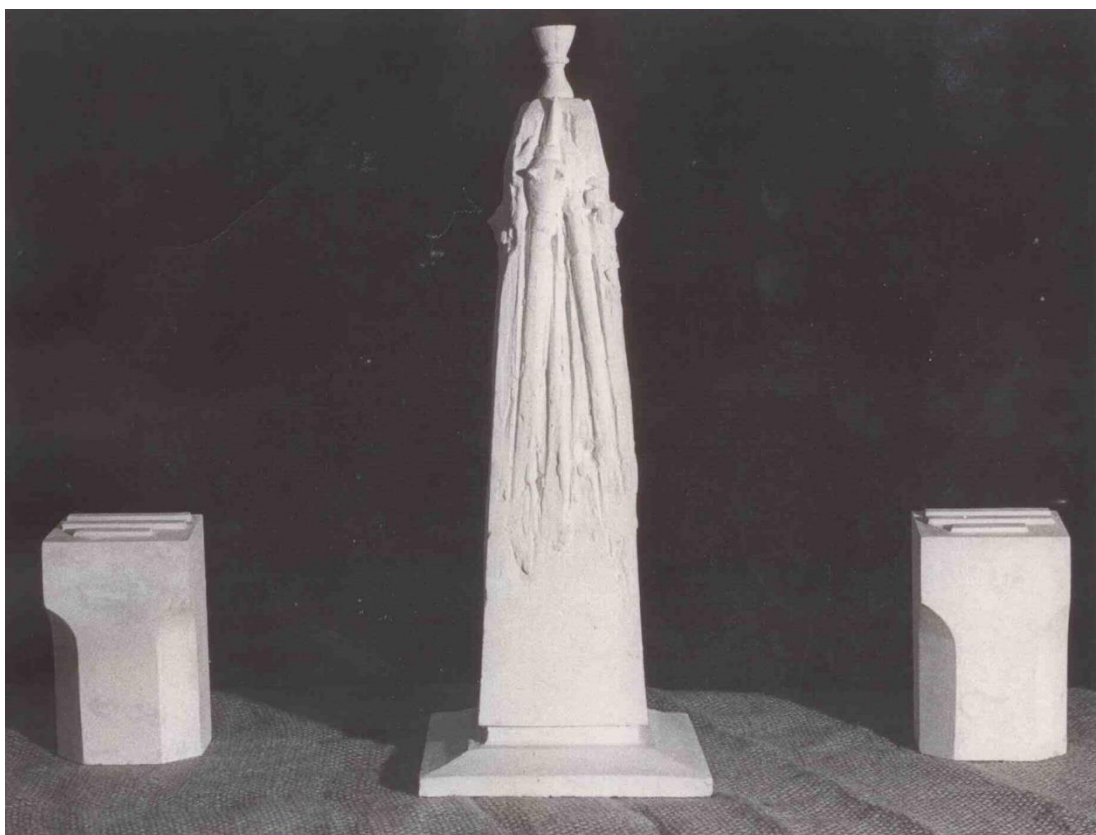
Kutnohorští horníci metají husity do šachet. Zdroj: wikipedia, autor: Věnceslav Černý

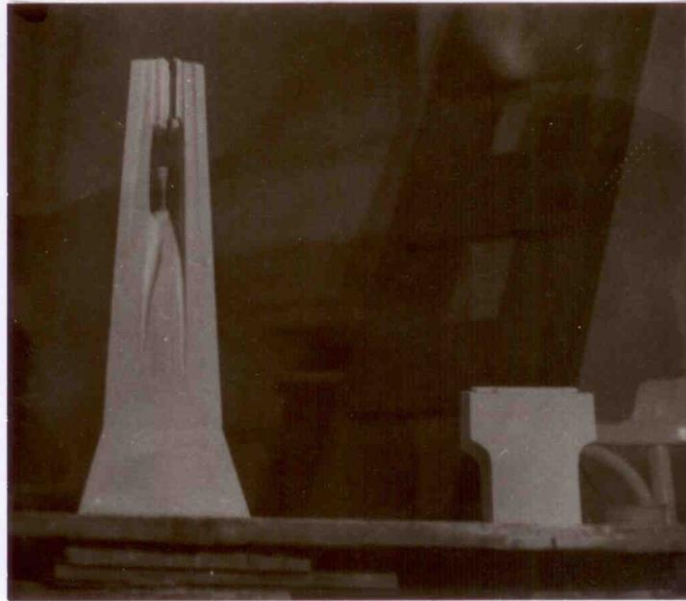
Kutnohorští měšťané metají husity do šachet Zdroj: wikipedia

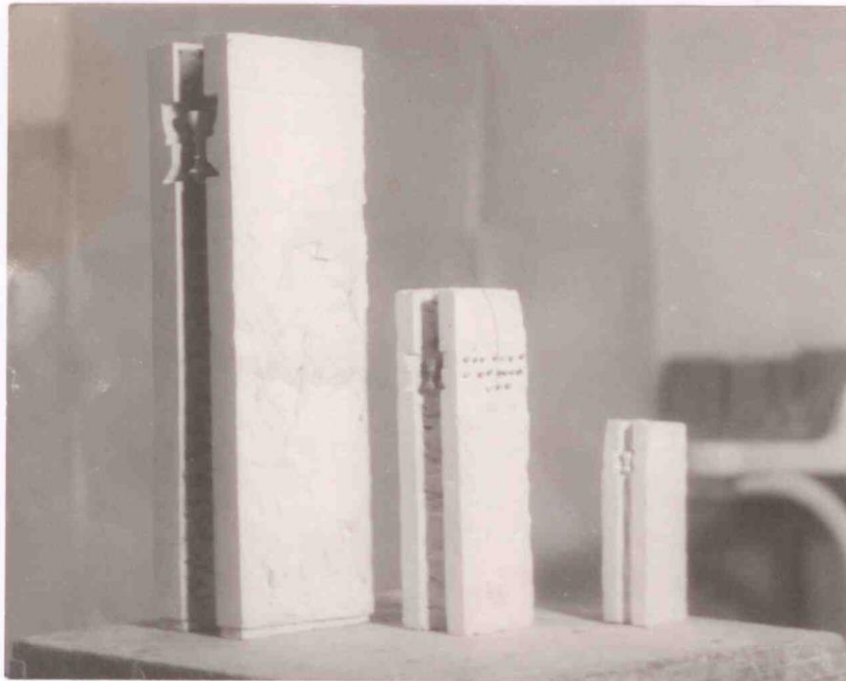
Bronzový kalich z původního pomníku je nyní uložen na odboru památkové péče, školství a kultury MěÚ Kutná Hora. Byl součástí současného pomníku, čelil útoku zlodějů, a proto byl kolem roku 2010 nahrazen odlitkem. Zdroj: vlastní foto

Studie památníku husitům, která nebyla vybrána k realizaci. Zdroj: archiv J. Pospíšila.

ZAMÍTNUTÝ NÁVRH

SCHVÁLENÝ NÁVRH PAMÁTNÍKY
3X STUDIE

Studie, nahoře zamítnutý, dole schválený návrh památníku. Zdroj: Archiv J. Pospíšila.

Zkouška měřítka památníku a jeho realizace, autor při práci. Zdroj: Archiv J. Pospíšila.

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V KUTNÉ HOŘE
odbor **kultury***S. Uvel. Ref.*
J. Jelinek + J. Kubín
*dořizovatel*V Kutné Hoře dne **12.9. 1983**

Kult./83/H

Městský národní výbor
k rukám s. předsedy
Kutná Hora

MĚSTSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR Kutná Hora	Ok. kagec.
Dodáno: 15. IX. 1983	Zpracováno:
Ok. list: 320/83	Ukl. znak:
Průběh:	

**Věc: Návrh památníku kutnohorských havířů- plánování akce, nedodr-
žení platných předpisů a zásad schvalovacího řízení**

Dopisem odboru kultury S KNV ze dne 2.9. 1983 jsme byli upozorněni na záměr Vašeho NV vybudovat památník kutnohorských havířů na místě původního, dnes již neexistujícího památníku havířů svržených do martínských šachet za husických bouří. Návrh byl Vaším odborem výstavby předložen prostřednictvím odboru výstavby a ŮP S KNV Výtvarné radě S KNV k projednání, bez našeho vědomí.

Upozorňujeme Vás, že příprava Vašeho záměru není v souladu s us. vlády ČSR č. 15/4980, kterým je stanoveno, že pomníky, památníky, a pamětní desky se ve všech krajích a okresech plánují celkově na období pětiletého plánu, při čemž vybudování pomníků a památníků výsledně sleduje vláda ČSR, záměry pamětních desek ministerstvo kultury ČSR. Dále není návrh památníků v souladu s "Plánem výstavby pomníků, památníků a pamětních desek v okrese Kutná Hora do r. 1985", schváleným usnesením rady S KNV č. 181 ze dne 30.6. 1981 a us. rady ONV č. 59 ze dne 27. 8. 1981.

Z uvedených důvodů jde o akci neplánovanou, proto ji Výtvarná rada Středočeského KNV nemůže projednat..

Jedinou možností dalšího postupu je návrh výstavby památníku zapracovat naším prostřednictvím do návrhu plánu na období příští pětiletky, který se bude zpracovávat v r. 1984.

Upozorňujeme, že v takovém případě je nutné vypracovat podrobný ideový záměr, který podle platných předpisů musí projít schvalovacím řízením stranických orgánů okresu a kraje a jako součást návrhu uvedeného plánu být projednán radou ONV.

Dále upozorňujeme, že bývalý památník " U kalicha" je dosud veden pod poř. č. 1 058 jako kulturní památka a jeho obnova musí být v souladu se zák. č. 22/56 Sb. o kulturních památkách.

Vyřizuje: Horáčková

Vedoucí odboru kultury ONV :
J. Novotný
Josef Novotný

Korespondence 12. 9. 1983. Zdroj: Archiv Stavebního úřadu MěÚ Kutná Hora.

posnes. radě č. 66 z 23. 3. 82

14.6.1983

Středočeský krajský národní výbor
odbor výstavby a územního plánování
Zborovská 11
P r a h a - Smíchov

Věc : Kutná Hora
památník kutnohorských haviřů -
- předložení k posouzení Výtvarné radě

Městský národní výbor v Kutné Hoře uskutečňuje obnovu územního prostoru "U kalicha" ve svépomocné akci Z z prostředků dědictví po A. Bělské. Úprava území spočívá též v novém zhodnocení památníku kutnohorských haviřů, kteří byli za husitských bouří svrženi do martinských šachet.

Památník kutnohorských haviřů má být vybudován na místě památníku původního, dnes již devastovaného a neexistujícího. Po obou stranách památníku jsou navrženy pamětní desky s těmito texty :

" Památce kutnohorských haviřů,
uvržených do martinských šachet
za husitských bouří "

" Památník a park znovuzřízen
Městským národním výborem v roce 1983
z dědictví po A. Bělské za obětavé
spolupráce občanů "

Autoři řešení území a návrhu uměleckého vyjádření památníku jsou : ing. arch. Miloš Mityška bytem U křížku 1402/6, Praha 4 - Nusle 140 00 a Jan Havlík, bytem Lehárova 1819/3, Praha 4 - Modřany 146 00.

Žádáme o projednání a posouzení ve Výtvarné radě.

Vedoucí odboru výstavby
Jaroslav Kubín

Korespondence z 14. 6. 1983. Zdroj: Archiv Stavebního úřadu MěÚ Kutná Hora.

- 5 -

U s n e s e n í č. 63

k rozpracovanému usnesení rady ONV v Kutné Hoře č. 62 ze dne 25.2.1982
k plnění plánu práce okresního archivu za rok 1981 a o úkolech plánu
práce na rok 1982

Rada MěstNV po projednání

u k l á d á

vedoucím odborů MěstNV v Kutné Hoře
realizovat usnesení vlády ČSR č. 234/1980 k zabezpečení kompletní
dokumentace výstavby socialismu a zajišťovat v oblasti své působnosti
průběžně ukládání tohoto dokumentárního / písemného / materiálu
do okresního archivu

U s n e s e n í č. 64

k politicko - organizačnímu zajištění květnových oslav 1982 v Kutné Hoře

Rada MěstNV po projednání

b e r e n a v ě d o m í

politicko - organizační zajištění květnových oslav 1982 v Kutné Hoře

U s n e s e n í č. 65

k rozpracovanému usnesení rady ONV č. 69 ze dne 25.2.1982 ke stanovení
zásad hmotné zainteresovanosti na rok 1982 pro ředitele okresních kulturních
zařízení

Rada MěstNV po projednání

k o n s t a t u j e ,

že podmínky hmotné zainteresovanosti vedoucích kulturních zařízení
pro rok 1982 řízených MěstNV byly stanoveny usnesením rady MěstNV
dne 9.3.1982 č. 42

U s n e s e n í č. 66

ke zprávě o rekonstrukci památného místa a památníku U Kalicha

Rada MěstNV po projednání

I. s c h v a l u j e
projektovou dokumentaci na rekonstrukci památného místa a památníku
U Kalicha podle důvodové zprávy

Usnesení Rady MěNV v Kutné Hoře č. 66 ze dne 23. 3. 1982. Zdroj: Archiv Stavebního úřadu MěÚ
Kutná Hora.

- 6 -

b/ z a ř a z u j e
obnovu památního místa a památníku U Kalicha do neinvestiční části
akce "Z" a stanovuje tyto základní údaje stavby :
zahájení : 04/1982
ukončení : 12/1983
hodnota díla : 326 800,-- Kčs
náklady díla : 228 760,-- Kčs

c/ s o u h l a s í ,
aby na obnovu památního místa a památníku U Kalicha byly použity
finanční prostředky z dědictví po paní Anně Bělské, rozené
Pelikánové

II. u k l á d á

vedoucímu odboru výstavby s. Jaroslavu Kubínovi

a/ zajistit obnovu památního místa a památníku U Kalicha dle schválené
projektové dokumentace a schválených základních údajů stavby
Termín : do 31.12.1983

b/ zajistit , aby v prostoru památníku U Kalicha bylo trvalo zveřej-
něno, že obnova památního místa a památníku U Kalicha byla poří-
zena MěstNV z dědictví po paní Anně Bělské, rozené Pelikánové,
kutnohorské rodačce.
Návrh zveřejnění předložit k posouzení radě MěstNV.
Termín : do 31.12.1982

c/ požádat služební cestou orgány státní památkové péče o zrušení
zdevastovaného památníku a zřízení nového památníku dle schválené
projektové dokumentace
Termín : 30.4.1982

U s n e s e n í č. 67

ke zprávě o uvolnění s. Jiřího Čiháka z funkce ředitele Technických
služeb města Kutné Hory

Rada MěstNV po projednání

s o u h l a s í

s uvolněním s. Jiřího Čiháka z funkce ředitele Technických služeb města
Kutné Hory k 31.3.1982

Usnesení Rady MěNV v Kutné Hoře č. 66 ze dne 23. 3. 1982. Zdroj: Archiv Stavebního úřadu MěÚ
Kutná Hora

Anotace

Tento bakalářský projekt pojednává o proměnách památníku U Kalicha v Kutné Hoře od roku 1902 do současnosti. Kutná Hora byla v 15. století jedním z center a symbolů odporu proti husitství. Památník u Kalicha v Kutné Hoře je připomínkou dramatických událostí z let 1419 až 1421, kdy především kutnohorští havíři chytali husity a jejich příznivce, a zaživa je házeli do dolu na svatomartinské stráni. Úsilí Kutnohorských „vymýtí kacíře“ bylo tak silné, že nabízeli pevně stanovené peněžité odměny každému, kdo jim vydá zajaté kacíře k potrestání. To vedlo k tomu, že v hlubinách dolu umírali i nevinní bezbranní lidé, pastevci a zemědělci. Podle husitského kronikáře Vavřince z Březové touto krutou smrtí mělo zahynout zhruba 1600 lidí. Místo obětí však nápisová deska oslavuje přes 30 let jejich vrahy. Pomník navíc ukrývá další zapomenutý příběh z nedávné minulosti.

Příjmení a jméno autora: Monika Pravdová

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Z vrahů obětmi. Pátrání po donátorce. Příběh pomníku U Kalicha v Kutné Hoře.

Jméno vedoucího teoretického bakalářského projektu: doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D.

Jméno vedoucího praktické části bakalářského projektu: Mgr. Veronika Müllerová

Počet stran: 47

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury: 10

Rok obhajoby: 2023

Klíčová slova: pomník, dezinformace, metání, Husité, doly, havíři

Abstract

This bachelor's project discusses the transformations of the U Kalicha monument in Kutná Hora from 1902 to the present. In the 15th century, Kutná Hora was one of the centers and symbols of resistance against the Hussites. The monument near Kalich in Kutná Hora is a reminder of the dramatic events from 1419 to 1421, when the Hussites and their supporters were caught by the Kutná Hora rebels and thrown into a mine on the St. Martin's slope. The efforts of the Kutná Hora's citizens to "eradicate the heretics" were so strong that they offered fixed monetary rewards to anyone who handed over captured heretics to them for punishment. This led to the death of innocent defenseless people, shepherds and farmers in the depths below. According to the Hussite chronicler Vavřinec of Brezove About 1,600 people were supposed to have perished in this cruel death. Instead of the victims, however, the plaque celebrates over 30 years of her killers. The monument also hides another forgotten story from the recent past.

Author's surname and first name: Monika Pravdová

Name of the faculty and department: the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: From killers to victims. Searching for a donor. The story of the U Kalicha monument in Kutná Hora.

Name of the supervisor of the bachelor project: doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D

Name of the head of the practical part of the bachelor's project: Mgr. Veronika Müllerová

Number of pages: 47

Number of appendices: 8

Number of titles of literature used: 10

Year of defence: 2023

Keywords: monument, disinformation, throwing, Hussite, mines, wreckers

Bibliografie:

- BARTOŠ, Martin. Kutnohorsko 21, Vlastivědný sborník, Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš – Kuttna (2019). Proměna pomníku U Kalicha. České muzeum stříbra Kutná Hora - muzeum a středověký důl [online]. Copyright ©a [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: https://www.cms-kh.cz/sites/default/files/books/kutnohorsko-vlastivedny_sbornik_21.pdfBartoš, Martin. Vlastivědný sborník Kutnohorsko 22. Kutná Hora (2020)
- KEJŘ, Jiří. Právní život v husitské Kutné Hoře. Vyd. 2. Kutná Hora: Kuttna, 2002. ISBN 80-86406-23-7
- JELÍNEK, Jan. Kutná Hora (1990)
- PAMÁTNÍK U Kalicha – Památkový Katalog [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pamatnik-u-kalicha-18169236>. Památník U kalicha – zápis do státního seznamu kulturních památek ze dne 31. 12. 1966, č. NPU-321/21308/2016, Oznamení o zániku KP ze dne 16. 3. 2016.
- VESELSKÝ, Petr, Miloslav. Královské horní město HORA KUTNÁ. Úplný děj- a místopis. Díl první (1867)
- VEVERKA, Lukáš. Vetřelci a volavky v Kutné Hoře. Krásné město, časopis přátel Kutné Hory 3/2020, str. 14
- VELÍMSKÝ, Filip. Kostel sv. Martina, jenž slove Nad šachtami. Krásné město 2/2017, str. 5-7
- PRAVDOVÁ, Monika. Proměny pomníku U Kalicha v Kutné Hoře: nově objevené dokumenty. Kutná Hora: Kuttna, 2021. ISBN isbn978-80-86406-91-6.

Další zdroje:

- FENDRYCH, Martin. Socha maršála Koněva falšuje dějiny. Aby pravda neexistovala a lež vládla - Aktuálně.cz. Názory - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 11.04.2023]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/socha-marsala-koneva-falsuje-dejiny-aby-lez-vladla/r~d87a44eccfc011e9ac760cc47ab5f122/>
- ZLINSKÝ, Milan. Rudoarmějec v Pardubicích zůstane, historici odmítají spojení s Ukrajinou [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/socha-rudoarmejec-odstraneni-pamatnik-osvobozeni-valkarusko.A220711_672969_pardubice-zpravy_mv0
- Krásné město 1971, č. 2. str. 31
- OLCreate: Implementing Education 4 Justice in your University: The Potter Box. [online]. Copyright ©2017. All rights reserved. The Open University is incorporated by Royal Charter [cit. 05.04.2023]. Dostupné z: <https://www.open.edu/openlearncreate/mod/page/view.php?id=148399>
- Archivní dokumenty, korespondence, rozhovory